

CHƯƠNG 2

Phân loại thực vật có hoa

HOÀNG VIỆT

Bộ môn Sinh thái - Sinh học tiến hóa
Khoa Sinh học - CNSH, HCMUS
hvieta@hcmus.edu.vn

1

- **Regnum** \ subregnum
- **Division ou phylum** \ subdivision ou subphylum
- **Classis** \ subclassis
- **Ordo** \ subordo
- **Familia** \ subfamilia
- **Tribus** \ subtribus
- **Genus** \ subgenus
- **Section** \ subsection
- **Series** \ subseries
- **Species** \ subspecies
- **Varietas** \ subvarietas
- **Forma** \ subforma

2

• Regnum	Plantae	Giới thực vật
• Phylum	Magnoliophyta	Ngành Ngọc lan
• Classis	Magnoliopsida	Lớp Ngọc lan
• Ordo	Magnoliales	Bộ Ngọc lan
• Familia	Magnoliaceae	Họ Ngọc lan
• Genus	Magnolia	Chi Dạ hợp

3

Kingdom PLANTAE (Whittaker, 1969)

- division **HEPATICOPHYTA** (liverworts – địa tiền)
- division **ANTHOCEROTOPHYTA** (hornworts)
- division **BRYOPHYTA** (mosses - rêu)
- division **PSILOTOPHYTA** (whisk ferns – lóa tùng)
- division **LYCOPHYTA** (club mosses – thạch tùng)
- division **SPHENOPHYTA** (horsetails – mộc tặc)
- division **PTEROPHYTA** (ferns – khuyết thực vật)
- division **PINOPHYTA** (gymnosperms – khỏa tử)
 - subdivision **CYCADICAE** (cycads – thiên tuế)
 - subdivision **PINICAE**
 - class **GINKGOATAE** (Ginkgo – Bạch quả)
 - class **PINATAE** (conifers – lá kim)
 - subdivision **GNETICAE**
 - order **GNETALES** (Gnetum – dây Gấm)
 - order **EPHEDRALES** (Ephedra)
 - order **WELWITSCHIALES** (Welwitschia)
- division **MAGNOLIOPHYTA** (flowering plants – thực vật có hoa)
 - class **MAGNOLIOPSIDA** (docots – hai lá mầm)
 - class **LILIOPSIDA** (monocots – một lá mầm)

4

Hệ thống phân loại

- **Cronquist [Arthur Cronquist, 1919-1992]**
 - *An Integrated System of Classification of Flowering Plants* (1981) [Hệ thống hợp nhất PLTV có hoa]
 - *The Evolution and Classification of Flowering Plants* (1968; 2nd edition 1988) [Tiến hóa và PLTV có hoa]
- **Takhtajan**
 - *Diversity and Classification of Flowering Plants* (1997)
- **APG – 'Angiosperm Phylogeny Group'**
 - *An ordinal Classification for the Families of Flowering Plants*

5

Hệ thống Cronquist (tác giả Arthur Cronquist)

- *An Integrated System of Classification of Flowering Plants* (1981)
- *The Evolution and Classification of Flowering Plants* (1968; 2nd edition 1988)
- Hệ thống '**Cronquist System** phân loại các thực vật có hoa (Magnoliophyta) làm 2 lớp là Đơn tử diệp và Song tử diệp với cấp phân loại Bộ được xếp tương đương Lớp phụ (Subclasse).

6

Hệ thống Takhtajan (tác giả *Armen Takhtajan*)

The '**Takhtajan System**' phân loại thực vật có hoa thành ngành Ngọc Lan (**Magnoliophyta**) gồm 2 lớp (monocots & dicots). Hệ thống phân loại này gần với hệ thống Cronquist, nhưng nó đầy đủ và hoàn thiện hơn. Hơn nữa, Takhtajan sử dụng siêu Bộ (Superorder) # Lớp phụ (Subclass)

7

Hệ thống APG

Gồm 3 phiên bản: APG I (1998), APG II (2003), APG III (2009) và APG IV (2016)

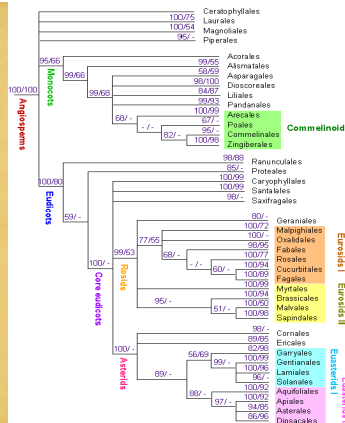
- Dựa trên hệ thống của Linnean với Bộ và Họ
- Tổ hợp các nhóm đơn hệ (monophyletic)
- Khái niệm "cấp" (clade) được sử dụng tự do

8

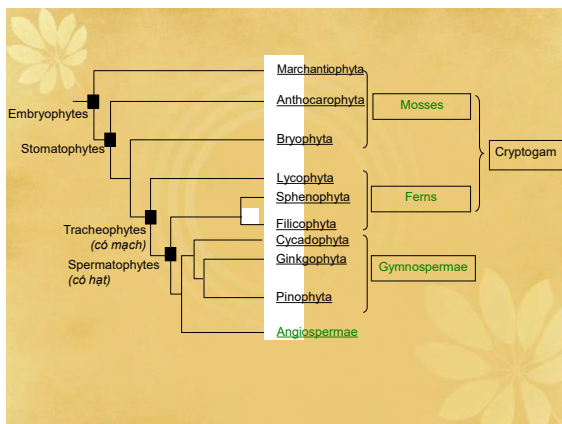
Hệ thống APG

Hệ thống APG phân loại thực vật có hoa tổ chức thành các nhóm đơn vị siêu họ đơn hệ (*monophyletic suprafamilial groups*)

9

10

11

Tên khoa học

- Tên giống + tên loài + tên tác giả
Oryza sativa Linné

Oryza sativa L. var. *fatua* Prain

12

- Kingdom **Plantae** thực vật
- Subkingdom **Tracheobionta** – tv có mạch
- Superdivisio **Spermatophyta** – tv có hạt
- Divisio **Magnoliophyta** – tv có hoa
- Class **Liliopsida** – Đơn tử diệp
- Subclass **Commelinidae** rau trai
- Order **Cyperales** – Lác
- Family **Poaceae** – Hòa bản
- Genus **Oryza** L. – Lúa
- Species **Oryza sativa** L. – Lúa gạo

13

Đơn vị phân loại trên Họ (type)

- Regnum \ subregnum
- Divisio ou phylum ...phyta
– subdivisio ou subphylum ... phytina
- Classis ... opsida
– subclassis ... idae
- Ordo ... ales
– subordo ... inae

14

Taxa : Họ (type)

- Familia ... aceae
- Subfamilia ... oideae

* Đặc biệt

- *Palmae* (*Arecaceae*; type, *Areca* L.)
- *Leguminosae* (*Fabaceae*; type, *Faba* Mill. [= *Vicia* L.])
- *Cruciferae* (*Brassicaceae*; type, *Brassica* L.)
- *Gramineae* (*Poaceae*; type, *Poa* L.)
- *Guttiferae* (*Clusiaceae*; type, *Clusia* L.)
- *Umbelliferae* (*Apiaceae*; type, *Apium* L.)
- *Labiatae* (*Lamiaceae*; type, *Lamium* L.)
- *Compositae* (*Asteraceae*; type, *Aster* L.)

15

Taxon : giống (chi)

- Dựa trên hình thái ngoài

Dipterocarpus C.F.Gaertn.

= [*di* – 2] + [*ptero* – cánh] + [*carpos* – trái]

16

Taxon : Loài

- Dựa trên đặc điểm nổi bật
Ex. *Trapa bicornis* Osbeck

- Tên của một nhân vật,
một đất nước hoặc
một khu vực địa lý

Schoenorchis tixierii (Guill.) Seidenfaden
Pinus dalatensis de Ferré

17

Ý nghĩa tên loài...

- **Hình thái**: như: *glabra*-nhẵn, *spinosa*-có gai, *pilosa*-có lông...
- **nơi mọc**: *sylvestris* - ở rừng, *palustris* - đầm lầy...
- **nơi xuất xứ**: *tonkinensis* - Bắc Bộ, *chinensis* - Trung Quốc...
- **công dụng của cây**: *textiles* - có sợi, *tinctorius* - để nhuộm...
- **mùa hoa nở**: *vernalis* - mùa xuân, *autumnalis* - mùa thu...
- hay **chỉ tên người**: *lecomtei*, *pierrei*, *takhtajannii*,...

18

Nguyên tắc chung

- Sử dụng các thuật ngữ latin
- Tránh các từ không phù hợp với latin hóa
- Tránh các tên quá dài hoặc quá khó phát âm
- Một từ
- Không kết hợp hai thứ tiếng
- Tránh lặp lại trong một taxa kế cận
- Tránh sử dụng tên nhà thực vật học-thiên nhiên học

19

Tên cho cây trồng

- Tuân theo danh pháp quốc tế dành cho cây trồng (cv.)

Citrus grandis Osbeck 'Da Xanh'

Juniperus ×pfitzeriana 'Wilhelm Pfitzer' =
J. chinensis L. x *J. sabina* L.

20

- *Rosa multiflora*
- *Citrus grandis*
- *Diplazium maximum*

21